

उत्तरमध्यमा प्रथमखण्ड

विषय कोड : 707

प्राचीन व्याकरणम्

पञ्चम-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

सूचना :- सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

1. दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चित्वा लिखत — 20
- (क) 'पठेत्' इत्यस्मिन् पदे लकारः अस्ति —
(i) लट्लकारः	(ii) विधिलिङ्गलकारः
(iii) लोटलकारः	(iv) लृटलकारः
- (ख) माहेश्वरसूत्राणि कति सन्ति ?
(i) एकादशः	(ii) द्वादशः
(iii) चतुर्दशः	(iv) पञ्चदशः
- (ग) 'सेव्यते' इत्यत्र कः धातुः अस्ति ?
(i) सेव्	(ii) लभ्
(iii) वद्	(iv) दृश्
- (घ) "व्याकरण" शब्दे प्रत्ययः अस्ति —
(i) अट्	(ii) आड्
(iii) ल्युट्	(iv) यू

(ड) वार्तिककारः अस्ति -

(i) कात्यायनः

(ii) भट्टः

(iii) कैयटः

(iv) पतंजलिः

(च) पाणिनेः मातुः नाम अस्ति -

(i) दाक्षी

(ii) गार्गी

(iii) भूमा

(iv) मैत्रेयी

(छ) भाष्यकारः अस्ति -

(i) पतंजलिः

(ii) नागेशः

(iii) भर्तृहरिः

(iv) कात्यायनः

(ज) आख्यातशब्दस्य पर्यायः अस्ति -

(i) कर्म

(ii) अव्ययम्

(iii) क्रिया

(iv) कर्ता

(झ) लटलकारः कस्मिन् अर्थे भवति ?

(i) वर्तमानकाले

(ii) भविष्यकाले

(iii) भूतकाले

(iv) आज्ञार्थे

(ञ) पुराणः कति सन्ति ?

(i) अष्टादशः

(ii) द्वादशः

(iii) एकादशः

(iv) चतुर्दशः

2. प्रदत्तशब्दैः केचन पञ्च रिक्तस्थानानि पूरयत -

10

(क) भूतपूर्वः इत्यत्र ..... समासः।

(अव्ययीभावः/तत्पुरुषः)

(ख) लकाराः ..... भवन्ति।

(पञ्च/दश)

(ग) ..... इति त्रिमुनयः सन्ति। (पाणिनीकात्यायनपतञ्जलयः/वशिष्टागस्त्यकपिलाः)

- (घ) लादेशाः ..... भवन्ति। (अष्टादशः/षोडशः)
- (ङ) लङ्गलकारः ..... अर्थे विधीयते। (भूतार्थे/भविष्यार्थे)
- (च) व्याकरणम् ..... स्मृतम्। (मुखं/हस्तं)
3. उचितेन सह योजयत (केचन पञ्च) — 10
(क) माता च पिता च	(1) पदलालित्यम्
(ख) आदिकविः	(2) वेदव्यासः
(ग) षोडशः	(3) द्वन्दः समासः
(घ) पूर्वोभ्यासः	(4) संस्कारः
(ङ) महाभारतम्	(5) अभ्यास संज्ञा
(च) दण्डी	(6) वाल्मीकिः
4. अधोलिखितेषु वाक्येषु सत्यासत्यम् वा निर्धारणं कुरुत — 5×1=5
- (क) अष्टाध्यायी पाणिनिना न प्रणीता।
- (ख) लोट्लकारः आज्ञार्थे प्रयुक्तः भवति।
- (ग) रामायणं महाकाव्यस्य रचयिता महर्षि वाल्मीकिः अस्ति।
- (घ) 'पठिष्यति' इत्यत्र लोट्लकारः अस्ति।
- (ङ) 'अभवत्' इत्यत्र लङ्गलकारः अस्ति।
5. अधोलिखितानि सूत्राणि पूरणीयानि — 5×2=10
- (क) तिङ्स्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्य .....।
- (ख) आर्धधातुकष्येड् .....।
- (ग) सार्वधातु ..... धातुकयोः।
- (घ) जुहोत्यादिभ्यः .....।
- (ङ) स्वरितज्जितः ..... क्रियाफले।

6. एकपदेन उत्तरत -

10×2=20

- (क) समासः कतिविधः भवति ?
(ख) पतञ्जलेः सुप्रसिद्धा रचना का ?
(ग) पतञ्जलेः जन्मस्थानं कुत्र अस्ति ?
(घ) 'नन्दितिः' इत्यत्र नुम् विधायकसूत्रं लिखत।
(ङ) 'हलि च' सूत्रस्य उदाहरणं लिखत।
(च) 'भू' धातोः रूपाणि कस्मिन् पदे प्रचलन्ति ?
(छ) 'एध्' धातुः कस्मिन् पदे प्रचलति ?
(ज) 'वेद' इति रूपं कस्य धातोः अस्ति ?
(झ) रुधादिगणस्य विकरणं किम् अस्ति ?
(ञ) लङ्गलकारविधायकं सूत्रं लिखत।

7. केषाञ्चित् त्रयः विषये टिप्पणी लेख्याः -

15

कात्यायनः, वररुचिः, वरदाचार्यः, नागेशः, भर्तृहरिः।

अथवा

चत्वारः प्रयोगसिद्धिः समाधेयाः -

जुहोति, असिचत्, दुग्धः, भवति, एधस्व, अवोधि।

8. दीर्घोत्तरीया प्रश्नाः -

1×10=10

महर्षि पाणिनेः अथवा महर्षि पतञ्जलेः संक्षिप्तं परिचयं लिखत।

अथवा

परस्मैपदसंज्ञा विधायकं सूत्रं व्याख्याय 'ला' आदेशः कति सन्ति तेषां नामानि लिखत।